

*Марина Міщенко
Владислав Осаулко
(Умань)*

Психологія агресивності підлітка

Анотація. В статті розглянуто проблему агресивної поведінки підлітків. Розглянуто чинники, які служать індикаторами деструктивної агресії .

Ключові слова: підліток, агресія, агресивна поведінка, чинники.

Summary. The article deals with the problem of adolescent aggressive behavior. Factors that serve as indicators of destructive aggression are considered.

Key words: teenager, aggression, aggressive behavior, factors.

Проблема агресії і агресивної поведінки в науці стає актуальною, коли суспільство переживає критичні періоди розвитку. За останні десятиліття актуальність даної теми лише зростає.

У багатьох зарубіжних і вітчизняних дослідженнях встановлено, що агресія підлітків є своєрідною формою самовираження, що дає змогу розвиватися адекватним стосункам із батьками, вчителями, однолітками. Так, дослідженню особливості агресивної поведінки осіб різних вікових груп присвячено низку наукових розвідок таких зарубіжних учених: К. Бютнера, О. Дроздова, Г. Паренса, І. Фурманова та ін. Дослідженню різних форм агресивної поведінки присвячені наукові праці Г. Андреєва, Л. Берковіц, Н. Волянук, С. Завражин, С. Шебанова.

Сучасний підліток живе у світі, складному за своїм змістом і тенденціями соціалізації. Це пов'язано, по-перше, з темпом і ритмом техніко-технологічних перетворень, що пред'являють до людей, що ростуть, нові вимоги.

По-друге, з насиченим характером інформації, яка створює масу «шумів», що глибинно впливають на підлітка, у якого ще не вироблено чіткої життєвої

позиції. По-третє, з екологічними і економічними кризами, які вразили наше суспільство, що викликає у дітей відчуття безнадійності та роздратування. При цьому у молодих людей розвивається почуття протесту, часто неусвідомленого, і разом із тим росте їх індивідуалізація, яка при втраті загальносоціальної зацікавленості веде до егоїзму. Підлітки більше інших вікових груп страждають від нестабільності соціальної, економічної і моральної, утративши сьогодні необхідну орієнтацію в цінностях і ідеалах, – старі зруйновані, нові не створені [3, с. 144].

Становлення агресивної поведінки у підлітків – складний процес, у якому беруть участь багато факторів. Агресивна поведінка визначається впливом сім'ї, однолітків, а також засобами масової інформації. Діти навчаються агресивній поведінці як за допомогою прямих підкріплень, так і шляхом спостереження агресивних дій, намагаючись припинити негативні відносини між своїми дітьми, батьки можуть ненавмисно заохочувати ту саму поведінку, від якої хочуть позбутися. Наприклад, застосовуючи вкрай суворі покарання і не контролюючи заняття дітей, вони можуть виявити, що їх діти агресивні і неслухняні.

До індикаторів деструктивної агресії належить цілий комплекс чинників:

- персональний фактор (низький рівень виховання, неадекватно занижена самооцінка, висока імпульсивність, зловживання алкоголем, наркотиками, комп'ютерними іграми, готовність до ризику, обмежене почуття самозбереження);
- поведінковий фактор (поведінка, що створює перешкоди для оточуючих, вандалізм, безцільне проведення часу, прогули, слабка успішність у школі, ранні сексуальні контакти, приводи в міліцію, рання судимість);
- соціальний фактор (культ насильства в суспільстві, вплив ЗМІ, поведінка батьків, що відхиляється, низький соціально-економічний статус сім'ї, залежність від соціальної допомоги, зміна вихователів (вітчим, мачуха), сімейне і сексуальне насильство, друзі з поведінкою, що відхиляється) [1].

Особистість дитини і підлітка формується не сама по собі, а в навколишньому оточенні. Особливо важлива роль малих груп, в яких підліток взаємодіє з іншими

людьми. Перш за все це стосується сім'ї. Тому, говорячи про особливості агресії в підлітковому віці, необхідно враховувати той факт, що підліток росте в сім'ї а сім'я майже завжди є основним фактором соціалізації, вона ж є головним джерелом живих прикладів агресивної поведінки для більшості дітей.

Отже, агресивна поведінкова реакція на фруструючу ситуацію виявлятиметься в такій послідовності: зовнішній вплив фрустратора, усвідомлення (формування уявлення) суб'єктом ситуації (обставин) як фруструючої, вибір конкретної агресивної поведінкової реакції та реалізація поведінкової реакції у відповідь на дію (активну чи пасивну) фрустратора. На етапі усвідомлення чи формування уявлення суб'єкта про ситуацію як фруструючу має значення комплекс психофізіологічних властивостей особистості, а також характер соціальної перцепції.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Ольшанская Е. В. Подростковая агрессия как фактор социальной адаптации : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Е. В. Ольшанская ; Моск. гос. лингв. ун-т. – М., 2000. – 135 с.
2. Сокурянська Л. Г. Підліток у великому місті: фактори та механізми соціалізації : кол. моногр. / Л. Г. Сокурянська, В. Л. Арбеніна, О. Б. Зінчина, А. М. Ніколаєвська. – Х. : Вид. центр Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна, 2000. – 207 с.
3. Фурманов И. А. Детская агрессивность / И. А. Фурманов. – М. : Юнити, 1996. – 192 с.

Відомості про авторів

1. **П.І.П.** – Осаулко Владислав Ярославович
2. **Навчальний заклад** – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
3. **Факультет** соціальної та психологічної освіти, магістратура II курс
4. **Телефон** – 096-625-85-95
5. **Електронна адреса:** mishch.marina@gmail.com

6. **Відомості про наукового керівника:** Міщенко Марина Сергіївна,
кандидат психологічних наук, доцент
7. **Потрібен сертифікат:** так/ ні
8. **Інформацію дізнався від наукового керівника**

Осаулко Владислав Ярославович – магістрант 2 курсу факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; 0688396694; marina_mishch@mail.ru; сертифікат: ТАК/ НІ; про конференцію дізнався від наукового керівника.

Міщенко Марина Сергіївна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини; 0966258595; marina_mishch@mail.ru; сертифікат: ТАК/ НІ